

**Wyrok z dnia 19 kwietnia 2006 r.**

**I UK 246/05**

**Okres pracy na stanowiskach dozoru ruchu na powierzchni nie jest okresem pracy górniczej w rozumieniu art. 36 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), a okresy zatrudnienia na stanowisku sztygara zmianowego i sztygara oddziałowego na powierzchni w różnych oddziałach nie są okresami pracy równorzędnej z pracą górniczą w rozumieniu art. 36 ust. 3 pkt 2 lit. a tej ustawy.**

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera, Sędziowie SN: Józef Iwulski. Maria Tyszel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 kwietnia 2006 r. sprawy z odwołania Aleksandra P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Z. o emeryturę górniczą, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 marca 2005 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

### **U z a s a d n i e n i e**

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w Z. decyzją z dnia 29 października 2002 r. odmówił ubezpieczonemu Aleksandrowi P. przyznania prawa do górniczej emerytury uznając, że wykazał jedynie 6 lat, 7 miesięcy i 2 dni pracy górniczej. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach po rozpoznaniu odwołania wnioskodawcy wyrokiem z dnia 12 czerwca 2003 r. [...] zmienił zaskarżoną decyzję, w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do górniczej emerytury „począwszy od daty powstania prawa”. Sąd ten uznał, że ubezpieczony, oprócz okresu pracy pod ziemią od 1 grudnia 1971 r. do 14 grudnia 1994 r., uwzględnionego przez organ rentowy, pracował na powierzchni kopalni kolejno jako: sztygar zmianowy oddziału, sztygar oddziałowy oddziału placów składowych, sztygar zmianowy oddziałów placów składowych i

szttygar zmianowy oddziału transportu wewnątrzzakładowego. Ustalił też, że w dniu 10 czerwca 1970 r. ubezpieczony uzyskał dyplom technika górnika, a nadto posiadał zatwierdzenie Okręgowego Urzędu Górniczego w G. na stanowisko dozorca oddziału powierzchni oraz w charakterze osoby średniego dozoru ruchu w specjalności górniczej na powierzchni w zakładach górniczych podziemnych. W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy przyjął, iż w świetle art. 36 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., zwanej dalej „ustawą o FUS”), ubezpieczony w okresach pomiędzy 1 grudnia 1971 r., a 2 lutego 1992 r. i od 8 czerwca 1992 r. do 14 grudnia 1994 r. wykonywał pracę równorzędną z pracą górniczą, gdyż był zatrudniony na stanowiskach wymagających kwalifikacji technika w zakresie górnictwa w administracji kopalni, a wcześniej przepracował ponad 6 lat pod ziemią w pełnym wymiarze czasu pracy. W ocenie Sądu, z tych względów ubezpieczony spełnił warunki określone w art. 34 ustawy o FUS, gdyż posiadał okres pracy górniczej wynoszący łącznie z okresami pracy równorzędnej ponad 25 lat.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 29 marca 2005 r. [...] Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach, uwzględniając apelację organu rentowego, zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie. W uzasadnieniu wyroku, Sąd Apelacyjny, nie kwestionując ustaleń faktycznych stwierdził, że praca świadczona przez ubezpieczonego w okresach między 1 grudnia 1971 r., a 2 lutego 1992 r. i od 8 czerwca 1992 r. do 14 grudnia 1994 r. została przez Sąd pierwszej instancji błędnie zakwalifikowana jako praca równorzędną z pracą górniczą w rozumieniu art. 36 ust. 3 pkt 2 lit. a ustawy o FUS. Sąd Apelacyjny uznał, że zajmowane przez ubezpieczonego stanowiska pracy nie były usytuowane w administracji zatrudniającej go kopalni, lecz były związane z jej działalnością ściśle produkcyjną, co wynikało jednoznacznie z kart stanowiska pracy, znajdujących się w aktach osobowych ubezpieczonego. Tymczasem, pod pojęciem „administracji kopalni”, w ocenie Sądu Apelacyjnego, należy rozumieć jej zespół zarządzający, kierujący tą kopalnią oraz - co najwyżej - komórki organizacyjne bezpośrednio podporządkowane zarządowi (dyrekcji) kopalni - czyli komórki organizacyjne zarządzające kadrami oraz majątkiem kopalni. W konsekwencji, Sąd Apelacyjny uznał, że wykonywana przez ubezpieczonego w powyższych okresach praca nie była ani pracą wykonywaną pod ziemią (pracą górniczą) w rozumieniu art. 36 ust. 1 ustawy o FUS, ani pracą równorzędną z pracą górniczą (art. 36 ust. 3 tej ustawy), co implikuje

stwierdzenie, iż ubezpieczony nie spełnił łącznie wszystkich warunków określonych w art. 34 ust. 1 ustawy o FUS, zatem nie nabył prawa do emerytury górniczej.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego ubezpieczony podniósł zarzuty naruszenia art. 36 ust. 3 pkt 2 lit. a ustawy o FUS, „przez przyjęcie, że praca sztygara zmianowego oddziału powierzchni PP1, sztygara oddziałowego placów składowych na powierzchni, sztygara zmianowego oddziału placów składowych na powierzchni i sztygara zmianowego oddziału transportu wewnątrzzakładowego na powierzchni nie była pracą równorzędną z pracą górniczą w rozumieniu powyższego przepisu” oraz art. 5 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 30, poz. 154 ze zm.), „przez przyjęcie, że praca sztygara zmianowego oddziału powierzchni PP 1, sztygara oddziałowego placów składowych na powierzchni, sztygara zmianowego oddziału placów składowych na powierzchni i sztygara zmianowego oddziału transportu wewnątrzzakładowego na powierzchni nie była pracą na stanowiskach dozoru ruchu oraz kierownictwa kopalń i przedsiębiorstw określonych w pkt 1-4 , ustalonych przez właściwych ministrów na podstawie przepisów prawa górniczego, a co za tym idzie nie była pracą górniczą”. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Apelacyjny, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie apelacji i zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania za wszystkie instancje.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano wystąpienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego i potrzebę wykładni art. 36 ust. 3 pkt 2 lit a ustawy o FUS, „budzącego poważne wątpliwości”. W ocenie skarżącego, istotnym zagadnieniem jest kwestia udzielenia odpowiedzi na pytanie, na podstawie jakich przepisów Sąd powinien kwalifikować poszczególne okresy pracy, biorąc pod uwagę skutki wywoływane w zakresie praw do emerytury górniczej: czy na podstawie przepisów obowiązujących w okresie świadczenia pracy, czy na podstawie przepisów obowiązujących w chwili składania wniosku o przyznanie prawa do emerytury.

Rozpoznając skargę kasacyjną Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Skarga jest bezzasadna, a podniesione w niej zarzuty chybione. Przede wszystkim bezprzedmiotowym jest zarzut błędnej wykładni art.5 ust. 1 pkt 5 ustawy z 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz.U. Nr 5 poz.32 ze

zm.). Ustawa ta utraciła swą moc obowiązującą z dniem 1 stycznia 1999 r.; odpowiednikiem jej art. 5 jest art. 36 obowiązującej ustawy o FUS. Stosownie do ust. 1 pkt 5 tego przepisu, za pracę górniczą uważa się zatrudnienie: „pod ziemią na stanowiskach dozoru ruchu oraz kierownictwa ruchu kopalń, przedsiębiorstw i innych podmiotów określonych w pkt 1-3, a także w kopalniach siarki i węgla brunatnego oraz w przedsiębiorstwach i innych podmiotach, o których mowa w pkt 4, na stanowiskach określonych w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw gospodarki, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw Skarbu Państwa i ministrem właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego”. Przepis w sposób jednoznaczny pojęciem pracy górniczej obejmuje wyłącznie pracę wykonywaną pod ziemią na wymienionych w nim stanowiskach. Skoro więc nie wymienia stanowisk dozoru ruchu na powierzchni, to praca na takich stanowiskach nie jest pracą górniczą w jego rozumieniu, jak to przyjął Sąd Apelacyjny. Trafnie też Sąd ten przypomniał, że według pierwotnego brzmienia art. 5 ust. 1 pkt 5 powołanej wyżej ustawy z 1 lutego 1983 r. zatrudnienie na „stanowiskach dozoru ruchu oraz kierownictwa ruchu kopalń i przedsiębiorstw określonych w pkt 1-4, ustalonych przez właściwych ministrów na podstawie przepisów prawa górniczego” uważało się za pracę górniczą, jednakże przepis ten został zmieniony art. 8 ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz.U. Nr 36, poz. 206) z mocą od 1 stycznia 1990 r., a więc wykonywane na powierzchni zatrudnienie na stanowiskach dozoru ruchu oraz kierownictwa kopalń, z tym dniem, przestało być uważane za pracę górniczą także wówczas, gdy było to zatrudnienie w kopalniach lub zakładach wymienionych w pkt 1-4. Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że między przedstawionym w skardze uzasadnieniem zarzutu, a treścią powołanego przepisu istnieje ewidentna sprzeczność - art. 5 ust. 1 pkt 5 ustawy z 1 lutego 1983 r. dotyczył wyłącznie pracy górniczej, od 1 stycznia 1990 r. wykonywanej tylko pod ziemią, natomiast skarżący faktycznie kwestionuje niezakwalifikowanie pracy na zajmowanych i opisanych wyżej stanowiskach pracy na powierzchni, jako pracy równorzędnej z pracą górniczą, a więc pracy wymienionej w art. 5 ust. 2 tejże ustawy, która nie będąc pracą górniczą została, wolą ustawodawcy potraktowana dla celów emerytalnych tak samo, jak praca górnicza.

Zasadne jest też stanowisko Sądu Apelacyjnego, że okresy zatrudnienia wnioskodawcy na stanowiskach sztygara zmianowego i sztygara oddziałowego w różnych oddziałach na powierzchni kopalni nie były okresami pracy równorzędnej z pracą górniczą w rozumieniu art. 36 ust. 3 pkt 2 lit. a ustawy o FUS. Przepis art. 36 nie tylko wymienia szereg stanowisk pracy górniczej (ust. 1) odróżniając je od pracy równorzędnej (ust. 3) lub

też okresów traktowanych na równi z pracą górniczą (ust. 2 i 4), lecz zachowuje też odrębność pracy dozoru ruchu od pracy w administracji oraz od pracy w kierownictwie ruchu kopalń. Wyliczenie zawarte w jego ust. 3 pkt 2 lit. a ma charakter zamknięty, a to wyklucza wykładnię rozszerzającą. Przepis ten swym zakresem przedmiotowo-podmiotowym nie obejmuje pracy wykonywanej na stanowiskach dozoru ruchu oddziałów powierzchni kopalń, a więc praca na takich stanowiskach nie jest pracą równorzędną z pracą górniczą w rozumieniu art. 36 ust.3 pkt 2 lit. a ustawy o FUS, co czyni całkowicie bezzasadnym podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia tego przepisu. Skład orzekający zwraca uwagę, że wszystkie powołane w skardze orzeczenia Sądu Najwyższego odnosiły się do stanu prawnego obowiązującego przed 1 stycznia 1990 r., a więc w rozpoznawanej sprawie straciły swą aktualność.

Błędne jest przekonanie skarżącego, że praca na stanowisku dozoru oddziałów powierzchni kopalni jest pracą w jej administracji. W tym zakresie skład orzekający podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego zgodne z wykładnią przedstawioną w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 16 marca 2005 r., I UK 192/04 (OSNP 2005 nr 20, poz. 323), w którym Sąd ten wyjaśniał pojęcie „administracja kopalni”, podkreślając, że należy je interpretować ściśle, skoro przepis ten, dotyczący okresów pracy równorzędnej z pracą górniczą pod ziemią, jest wyjątkiem od zasady, że emerytura górnicza przysługuje osobom, które pracowały pod ziemią w uciążliwych warunkach ściśle górniczych.

Przedstawione w skardze zagadnienie: „ (...) na podstawie jakich przepisów Sąd winien kwalifikować poszczególne okresy pracy ze względu na skutki wywoływane w zakresie praw do górniczej emerytury” nie jest zagadnieniem prawnym wymagającym rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego ponieważ odpowiedzią na nie jest treść art. 186 ustawy o FUS. Stosownie do jego ust. 3 przepisy dotyczące warunków nabycia prawa do emerytury górniczej zawarte w ustawie z 1 lutego 1983 r., uchylonej z dniem 1 stycznia 1999 r., miały zastosowanie tylko do tych osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., które do dnia wejścia w życie ustawy o FUS nie zgłosiły wniosku o emeryturę lecz spełniły wszystkie warunki do nabycia prawa do tego świadczenia. Wnioskodawca, do dnia 1 stycznia 1999 r. nie spełnił wszystkich warunków do nabycia prawa do górniczej emerytury z art. 9 lub 10 ustawy z 1 lutego 1983 r., nie było więc żadnej podstawy prawnej stosowania do niego art. 5 tej ustawy i to w brzmieniu sprzed 1 stycznia 1990 r.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398<sup>14</sup> k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

=====